

Motion till riksdagen 2021/22:3640

av **Pål Jonson m.fl. (M)**

Sveriges förmåga att stå emot hybridhot

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn av författningsberedskapen i syfte att stärka möjligheterna att agera snabbt och effektivt i händelse av kris och krig och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att möjliggöra mer omfattande signalspaning och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skydda hamnar, flygplatser och annan viktig egendom och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att begränsa möjligheten att sprida bilder på skyddsobjekt och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kunna klassa fler aktiviteter som hybridhot och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om skärpt strafflagstiftning och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inrätta ett nationellt säkerhetsråd med ansvar för säkerhetsstrategin direkt under statsministern och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en bättre samverkan på Regeringskansliet och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en bred myndighetssamverkan och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett särskilt uppdrag att motverka valpåverkan och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Försvarsmakten ska kunna stödja polisen vid extraordinära händelser och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att återupprätta den särskilda beredskapspolisen och tillkännager detta för regeringen.

13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett cybersäkerhetscentrum med en ändamålsenlig budget och ett starkt mandat och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om skarp övningsverksamhet och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en bättre internationell samverkan för att möta hybridhot och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skydda näringslivet och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn av hur samhällsviktiga svenska företag kan få stöd för att upptäcka och motverka spionage och attacker mot sin verksamhet och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av att skydda svenska universitet och högskolor och tillkännager detta för regeringen.

Bakgrund

Ett hybridhot avser i allmänhet en blandning av militära och icke-militära medel, ofta i en gråzon mellan fred och krig. Det kan inkludera påverkanskampanjer eller politiska, ekonomiska och diplomatiska påtryckningsmedel. Tillsammans kan dessa åtgärder användas i syfte att utnyttja motståndarens svagheter för att uppnå specifika mål.

Försvarsberedningen skriver att en angripare medvetet kan skapa denna problematik genom att agera så nära gränsen för upptäckt som möjligt för att därmed överraska och vilseleda försvararen och undvika beredskapshöjning och andra motåtgärder. Initialt är det inte alltid uppenbart att händelser utgör medvetna handlingar, vilket försvårar och försenar nödvändigt beslutsfattande eller andra motåtgärder.

Hybridhoten är breda till sin karaktär. Det betyder att Sverige måste kunna mobilisera samhällets samtliga säkerhetsskapande resurser för att kunna möta dem. Centrala aktörer är Försvarsmakten och FRA samt polisen och Säpo. Det är dock viktigt att kunna involvera andra relevanta myndigheter som till exempel Skatteverket, Lantmäteriet, Finansinspektionen och Migrationsverket för att kunna kartlägga och möta hoten fullt ut.

Det är väldokumenterat att främst Ryssland, men även till del Kina, bedriver systematiska aktiviteter som vi förknippar med hybridhot. EU:s utrikestjänst har till exempel pekat ut Ryssland som en förövare när det kommer till desinformationsoperationer riktade mot flera länder inom unionen. De senaste åren har det dessutom blivit allt vanligare att länder som Ryssland, Belarus och Turkiet använder, eller hotar att använda, flyktingströmmar som ett sätt att destabilisera länderna inom EU.

Problemen har vuxit under och i kölvattnet av coronapandemin. Till exempel har cyberattacker mot olika delar av hälsosektorn ökat inom EU. Cyberspionage mot aktörer som bedriver forskning kring vaccin är ett växande problem och det sprids även en mängd felaktig och vilseledande hälsoinformation om coronaviruset, enligt EU-kommissionen.

Ett belysande exempel på de pågående hybridhoten är det som skedde i Åbo skärgård 2018. Ryska, till synes privata, intressen hade under en längre tid köpt upp flera fastigheter i den finska skärgården längs strategiskt viktiga farleder. Dessa fastigheter utrustades med helikopterplattor, kajer med möjlighet att kunna ta emot

större fartyg samt radarutrustning. Trots att det företag som köpt fastigheterna uppgavs arbeta med turism stod fastigheterna tomma. Dessutom sattes övervakningskameror upp och folk förbjöds att närma sig dem. Det fanns även uppgifter om att det ryska företaget ägnade sig åt skattebedrägerier och penningtvätt. Med andra ord fanns det goda anledningar att anta att det bedrevs verksamhet som syftade till att undergräva finsk säkerhet.

2018 ingrep de finska myndigheterna på bred front. Hundratals personer, flera tungt beväpnade, från en lång rad finska myndigheter som polisen, Försvarmakten, gränsbevakningen och skattemyndigheten slog till samtidigt mot de ryskägda fastigheterna för att säkra bevis för olaglig och säkerhetshotande verksamhet. Detta sände en tydlig signal till både vänner och motståndare att Finland inte tolererade det som skedde och att man var beredd att slå till med kraftfulla åtgärder.

Vi i Sverige måste bli bättre på att identifiera verksamhet som syftar till att undergräva vår säkerhet och förvissa oss om att det finns verktyg för att möta dem. Dessa verktyg förutsätter att det finns en god kunskap om hoten och en relevant lagstiftning som möjliggör för polis, försvarsmakt och andra myndigheter att vidta åtgärder.

Moderaterna lägger i nedanstående avsnitt fram ett antal olika förslag som både på bredden och på djupet ska stärka Sveriges förmåga att kunna stå emot hybridhot. Motiven är ett utflöde av den handlingsplan för att möta hybridhot som Moderaterna har presenterat tidigare och som nu har uppdaterats.

Lagstiftning som är anpassad för vår tid

Inför en sammanhållen krislagstiftning

De senaste årens erfarenheter har visat att de lagar som styr regeringens möjligheter att agera vid en kris inte är fullt ut ändamålsenliga. Regeringen får endast besluta om skärpt eller högsta beredskap i händelse av krig eller krigsfara, inte vid en allvarlig kris. Detsamma gäller en rad av fullmaktslagarna, till exempel förfogandelagen. Även smittskyddslagen ger regeringen begränsade möjligheter att agera, till exempel vad gäller beslut om att införa karantän i ett visst område.

Lagstiftningens begränsningar blev särskilt uppenbara i samband med covidpandemin, då tillfällig smittskyddslagstiftning snabbt lotsades genom riksdagen för att ge regeringen utvidgade möjligheter att agera i syfte att stoppa smittan.

Svensk lagstiftning måste förändras så att den är ändamålsenlig även vid större kriser. Sådan lagstiftning finns i många andra EU-länder. Det handlar i grunden om att Sverige ska ha en god författningsberedskap.

Men att förändra lagstiftningen är en komplicerad process och bör utarbetas efter en bred och samlad översyn. Komplexa frågor som handlar om bland annat fri- och rättigheter och skärningspunkten mellan civilrätt och fullmaktslagar måste belysas på ett tillfredsställande sätt. Krislagstiftningen får heller inte bli ett substitut för att gå in i höjd beredskap när verklig krigsfara föreligger.

Ny lagstiftning kan komma på plats antingen genom att befintlig lagstiftning rörande höjd beredskap förändras eller genom att helt ny lagstiftning antas. Avvägningen mellan lämpligheten i dessa båda alternativ måste genomlysas noggrant. Målet ska vara att det inte finns något tidsmässigt eller resursmässigt glapp avseende mandat och befogenheter mellan grundläggande krisberedskapsförmåga relativt det som finns vid höjd beredskap.

Moderaterna vill att det görs översyn av författningsberedskapen i syfte att stärka möjligheterna att agera snabbt och effektivt i händelse av kris och krig.

Möjliggör mer omfattande signalspaning

Signalspaning är ett av de viktigaste verktygen för att kunna upptäcka yttre hot mot Sverige. I takt med att den säkerhetspolitiska utvecklingen i vårt närområde har försämrats de senaste åren har efterfrågan på signalspaning från FRA ökat markant. Moderaterna har därför drivit frågan om ökade anslag till FRA för att myndigheten ska kunna hantera det ökade trycket.

Ökade resurser är dock inte tillräckligt för en ändamålsenlig signalspaning. De lagar och regler som styr signalspaningen måste vara relevanta och funktionella och beakta det nya säkerhetspolitiska läget. Lagen (2008:717) om signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet (signalspaningslagen) är nu mer än tio år gammal. Även om lagstiftningen sedan dess har genomgått vissa förändringar finns det nu skäl att göra en bred översyn. Den ökade digitaliseringen har medfört större risker och sårbarheter inom cyberarenan, och det förekommer omfattande informationsoperationer av främmande makt mot en rad olika länder i syfte att påverka utgången av fria och allmänna val.

Moderaterna vill därför se en helhetsöversyn av signalspaningslagen i syfte att identifiera framtida behov. En sådan översyn bör bland annat inkludera frågorna om i vilken omfattning signalspaning ska kunna bedrivas och vilka aktörer som bör ha rätt att inrikta signalspaningen. Det kommer att vara av särskild vikt att beakta integritetsaspekterna i den framtida utvecklingen av lagen.

Vad gäller frågan om vilka aktörer som bör ha rätt att inrikta signalspaning bör till exempel övervägas om den nya myndigheten för psykologiskt försvar och/eller Inspektionen för strategiska produkter (ISP) i sin nya roll som kontaktpunkt i EU-samarbetet kring utländska direktinvesteringar ska få denna möjlighet. Även övriga relevanta aktörers behov av signalspaning bör kartläggas och analyseras.

Vad gäller frågan om signalspaningens omfattning finns det skäl att se över 2 a § i signalspaningslagen som slår fast att signalspaning är helt förbjuden mellan avsändare och mottagare som båda befinner sig i Sverige.

Denna regel innebär exempelvis att pågående signalspaning mot aktörer som kan misstänkas förbereda ett terrorangrepp i Sverige eller som ägnar sig åt främmande underrättelseverksamhet (spioneri) mot svenska intressen måste avbrytas om de aktuella aktörerna reser in i Sverige. Även om det i vissa sådana situationer är möjligt att använda hemliga tvångsmedel finns en stor risk för att viktig information skulle kunna gå förlorad.

Signalspaningen omgärdas idag av ett gediget granskningssystem. För varje uppdrag som FRA får måste myndigheten begära tillstånd från Försvarsunderrättsdomstolen för att få inhämta information. Verksamheten på FRA granskas löpande av Statens inspektion för försvarsunderrättelseverksamheten (Siun). Kontroller görs regelbundet av olika aspekter av verksamheten och av att den följer regelverket.

Moderaterna vill se en helhetsöversyn av signalspaningslagen. En sådan översyn bör bland annat inkludera frågorna om i vilken omfattning signalspaning ska kunna bedrivas och vilka aktörer som bör ha rätt att kunna inrikta signalspaningen.

Moderaterna vill se över möjligheten att kunna signalspana även om både avsändare och mottagare befinner sig i Sverige för att kunna identifiera allvarliga yttre hot mot Sveriges säkerhet.

Skydda hamnar, flygplatser och annan viktig egendom

Lagstiftning som möjliggör en granskning av överlåtelser av säkerhetskänslig egendom bör införas. I SOU 2019:34 föreslås att ett statligt kontrollsystem ska införas med möjlighet för staten att granska och ytterst villkora eller förbjuda överlåtelser och upplåtelse av utpekad egendom som är av väsentligt intresse för totalförsvaret. Det gäller i första hand hamnar och flygplatser men också fastigheter i områden med geografiska förhållanden av väsentlig betydelse för det militära försvaret. Det kan till exempel handla om möjligheten att granska markköp i närheten av säkerhetskänslig verksamhet. Moderaterna vill se att utredningens förslag nu leder till skarp lagstiftning. Dessutom bör en ny utredning tillsättas som ser över möjligheten att införa en liknande granskningens möjlighet kopplad till områden omkring viktiga anläggningar för civilt försvar. Det kan exempelvis röra sig om mark- och vattenanläggningar och viktig laboratorieverksamhet. För närvarande pågår ett arbete som leds av MSB för att identifiera riksintressen när det gäller civilt försvar.

Moderaterna vill införa lagstiftning som möjliggör en granskning av överlåtelser av säkerhetskänslig egendom.

Begränsa möjligheten att sprida bilder på skyddsobjekt

Lagstiftningen bör ses över för att begränsa möjligheten att sprida bilder på skyddsobjekt eller annan känslig verksamhet. Enligt skyddslagen (2010:305) är det straffbart att exempelvis fotografera skyddsobjekt. Det saknas dock regler som innebär att det är straffbart att sprida sådana fotografier, exempelvis genom att publicera dessa på internet. Även om ett sådant agerande i vissa fall kan träffas av andra straffstadganden finns det skäl att överväga om ett förbud också bör införas direkt i skyddslagen för den som sprider avbildningar av skyddsobjekt. Det finns också skäl att ta ett bredare grepp kring frågor som rör offentliggörande och spridning av information som kan användas för att utöva otillbörlig påverkan på svensk säkerhet.

Moderaterna vill att lagstiftningen ses över för att begränsa möjligheten att sprida bilder på skyddsobjekt och annan känslig verksamhet.

Fler aktiviteter ska kunna klassas som hybridhot

Strafflagstiftningen vad gäller de aktiviteter som betecknas som hybridhot bör skärpas avsevärt. Dagens lagstiftning innebär att det är svårt att lagföra personer trots att de agerat med konspirativa metoder mot svenska säkerhetsintressen. Exempelvis har den svenska strafflagstiftningen som handlar om att beivra olika former av påverkanskampanjer som syftar till att gå främmande makt tillhanda inte ändrats på snart 40 år. Lagstiftningen används sällan och är dåligt anpassad till de former av desinformations- och påverkanskampanjer som vi ser idag.

Det finns anledning att ta intryck av andra länders lagstiftning i fråga om att ringa in vilka slags gärningar som ska vara straffbara som hot mot rikets säkerhet. Det finns flera exempel från andra länder där det kriminaliserade området är bredare än motsvarande område i Sverige. Det påverkar bland annat de brottsbekämpande myndigheternas möjligheter att ingripa mot ett pågående angrepp. Enligt norsk rätt kan exempelvis insamling av information från öppna källor, men där uppgifter sammanställs och bearbetas till personkänslig information, omfattas av deras straffstadgande mot olovlig underrättelseverksamhet. I några andra länder – exempelvis Danmark, Finland och Tyskland – finns straffbestämmelser som omfattar olika former av medverkan i en

främmande underrättelsetjänsts verksamhet. I vissa fall kan enbart att erbjuda sig att arbeta för en sådan tjänst leda till straff.

Möjligheterna att stoppa penningtvätt och andra aktiviteter som föder fientliga aktörers verksamhet måste prioriteras. Detta gäller såväl i Sverige som inom EU.

Moderaterna vill att fler aktiviteter ska kunna klassas som hybridhot och vara straffbara.

Skärpt strafflagstiftning

Vidare är straffsatserna för brott mot rikets säkerhet låga. Exempelvis är straffskalan för olovlig underrättelseverksamhet mot Sverige – ett brott som täcker olika former av underrättelseverksamhet som sker med hemliga eller konspirativa metoder – fängelse i mellan 14 dagar och två år. För brottet obehörig befattning med hemlig uppgift döms inte sällan endast till böter. Det behövs en total översyn av straffsatserna för brott mot rikets säkerhet så att straffen på ett tydligare sätt speglar det säkerhetshot som brottsligheten innebär.

Moderaterna vill att strafflagstiftningen vad gäller de aktiviteter som betecknas som hybridhot skärps avsevärt.

Fungerande strukturer hos regering och myndigheter

Ett nationellt säkerhetsråd som har ansvar för säkerhetsstrategin

Ledningen av Sverige måste organiseras så att den speglar den komplexa hotbild och de risker som vi möter idag. Det kräver en kultur av strategisk samordning och ett helhets-tänkande med en tydlig krisledning som kan använda sig av alla relevanta resurser för effektiv krishantering.

Moderaterna avser därför att initiera en översyn med syftet att etablera ett helt nytt nationellt säkerhetsråd med placering i Statsrådsberedningen.

Det nationella säkerhetsrådets primära uppgift är att skapa en ökad medvetenhet och ett forum för strategiska överväganden samt, i händelse av kris, en central ledningsförmåga.

För att regeringen ska kunna verka långsiktigt för att främja nationell stabilitet, regional säkerhet och konkurrenskraft behövs ett forum för att väga utmaningar, hotbilder och strategier. Stuprör, försiktighet och revir har hämmat samordning och beslutsfattning. Ett nationellt säkerhetsråd behövs för att väga olika prioriteringar och intressen samt att säkerställa att statsministern och ytterst regeringen har strategisk överblick och ledningsförmåga.

Det bör inrättas en särskild befattning som nationell säkerhetsrådgivare för att ytterligare förstärka krisledningen och säkerhetsarbetet. Den nationella säkerhetsrådgivaren leder det dagliga operativa arbetet i säkerhetsrådet enligt brittisk modell. Till sitt förfogande ska säkerhetsrådgivaren ha ett permanent kansli som bistår med övergripande strategier, analyser, underrättelseflöden och operativ krishantering.

Det nationella säkerhetsrådet leds i ordinarie fall av statsministern med stöd av den nationella säkerhetsrådgivaren. Till vardags består det nationella säkerhetsrådet av statsråd och en mindre stab runt den nationella säkerhetsrådgivaren. Målet är att skapa en kultur och en organisation av strategiskt tänkande, långsiktighet och i händelse av kris övergripande operativt ledarskap.

Det nationella säkerhetsrådet ska ha uppdraget att utveckla och implementera den nationella säkerhetsstrategin. Att det finns en tydligt utpekad funktion som har ägarskap över den nationella säkerhetsstrategin skapar långsiktighet och kontinuitet, något som har saknats för den nuvarande säkerhetsstrategin.

För att stärka kopplingen mellan Regeringskansliet och det nyligen inrättade cybersäkerhetscentrumet bör det återinföras en cyberkoordinator. Koordinatören ska ha ett tydligt mandat att utgöra kontaktyta mellan Regeringskansliet och det nya cybersäkerhetscentrumet samt ingå i det nationella säkerhetsrådet. Koordinatören med tillhörande kansli bör kunna utgöra en egen underavdelning i det nationella säkerhetsrådet.

Ansvar för cyberfrågorna är idag fragmenterat och uppdelat på minst fyra departement och åtta myndigheter. Behovet av att inrätta en cyberkoordinator är tydligt.

Moderaterna vill se ett riktigt nationellt säkerhetsråd direkt under statsministern inom Statsrådsberedningen som kan utgöra den centrala krisledningsorganisationen. Det nya nationella säkerhetsrådet ska vara knutpunkt i frågor som rör rikets säkerhet i bred bemärkelse.

Moderaterna vill att det nationella säkerhetsrådet ska ha en tillräcklig permanent stab knuten till sig för att rådet ska kunna bereda och besluta om relevanta ärenden samt ha ett huvudansvar för den nationella säkerhetsstrategin.

Moderaterna vill att det återinföras en cyberkoordinator på Regeringskansliet för ett mer samlat ansvar och för att skapa en tydlig kontaktyta mot cybersäkerhetscentrumet.

Bättre samverkan på Regeringskansliet

De hybridhot som Sverige står inför idag är horisontella till sin karaktär; de griper över flera sektorer samt påverkar både yttre och inre säkerhet samtidigt. Regeringskansliets struktur, med relativt svaga departement som saknar en tillräcklig tradition av samverkan och informationsdelning, är inte anpassad till att kunna möta denna komplexa hotbild.

En gemensam och fullständig lägesbild är en förutsättning för Regeringskansliets förmåga att fatta relevanta beslut om hur säkerhetshot mot Sverige ska kunna mötas på både kort och lång sikt.

Utifrån den nya hotbilden och Moderaternas förslag om att inrätta ett nationellt säkerhetsråd inom Regeringskansliet behövs en översyn av Regeringskansliets struktur och arbetssätt samt förslag på hur dessa bättre kan anpassas till den nya verkligheten. Det faktum att Regeringskansliets uppgifter preciseras i regeringsformen kommer dock att vara gränssättande för i vilken utsträckning det går att göra genomgripande strukturförändringar.

Moderaterna vill se över Regeringskansliets struktur och organisation för att skapa bättre samverkan mellan de olika departementen samt även de myndigheter som departementen har ansvar för.

Skapa ett totalförsvarsdepartement

Idag är ansvaret för det militära och civila försvaret uppdelat på två departement: Försvarsdepartementet och Justitiedepartementet. Denna konstruktion som den nuvarande regeringen införde när den tillträdde 2014 har tyvärr inte fungerat som det har varit tänkt. Ett fungerande totalförsvaret måste utgöras av två delar som går i takt med varandra. De senaste åren har arbetet med det civila försvaret inte prioriterats tillräckligt, vilket i

förlängningen inverkar negativt på totalförsvaret och dess möjligheter att möta hela skalan av hybridhot – från militära till civila.

Försvarsberedningen har föreslagit att den avdelning som nu finns på Justitiedepartementet och som har ansvar för civilt försvar bör föras över till Försvarsdepartementet och där bilda en egen avdelning som har samlat ansvar för totalförvarsplanering.

Det finns ingen anledning att vänta med att genomföra denna reform. Utvecklingen har visat att totalförsvaret måste vara organiserat på ett samlat sätt under ett departement. Det skulle öka förutsättningarna för ett tydligt ansvarsutkrävande som minskar splittringar och eventuella nedprioriteringar. I sammanhanget är det dock viktigt att tydliggöra hur ansvarsfördelningen mellan Försvarsdepartementets och Justitiedepartementets myndigheter ska se ut. De förmågor som myndigheter som Säpo och Polismyndigheten besitter måste taktas med Försvarsmaktens förmågor.

Moderaterna vill att Försvarsberedningens förslag om att inrätta ett totalförvarsdepartement med ansvar för både det militära och det civila försvaret ska genomföras omgående. Försvarsdepartementet bör få det ansvaret.

En bred myndighetssamverkan

De svenska underrättelsemyndigheterna – Säpo, Must och FRA – har ett särskilt ansvar för att identifiera hot mot Sveriges säkerhet. Det är centralt att informationsutbytet dem emellan fungerar, så att alla relevanta pusselbitar kan analyseras.

Lika viktigt är det att relevant information som fångas upp av andra myndigheter också kommer underrättelsemyndigheterna till del. Det kan handla om transaktioner som används för att finansiera verksamhet som undergräver Sveriges säkerhet eller om utländska medborgare som kommer till Sverige i syfte att till exempel spionera eller sabotera. För att identifiera sådana risker har myndigheter som Finansinspektionen, Lantmäteriet, Skatteverket och Migrationsverket viktiga roller att fylla.

Medvetenheten om säkerhetshot och förmågan att upptäcka dem måste höjas hos svenska myndigheter. Det behövs en samlad strategi för att genomföra detta. Andra myndigheter än de med direkt ansvar för underrättelse och polisiär verksamhet har också en viktig funktion att fylla när det gäller att agera mot hoten. Det samtidiga finska tillslaget av ett flertal myndigheter mot fientliga ryska intressen i Åbo skärgård skickade en tydlig signal om att Finland hade identifierat ett hot och var berett att ta till kraftfulla åtgärder för att neutralisera detta.

Moderaterna anser att det bör tas ett helhetsgrepp om organisationen hos de svenska underrättelsemyndigheterna samt deras samarbete med andra myndigheter för att förbättra möjligheten att fånga upp hot mot Sveriges säkerhet. Det handlar bland annat om att se om dagens myndighetsstruktur är optimal för bästa effekt, hur samverkan mellan militära och civila resurser kan bli bättre, hur samverkan med andra nationer ser ut och hur man säkerställer att rätt information inklusive analys når rätt beslutsnivå i tid. Samtidigt bör ett rättssäkert skydd för personlig integritet fortsatt beaktas.

Moderaterna anser att det behövs en samordnande funktion för att vid behov kunna aktivera breda och myndighetsgemensamma aktioner mot säkerhetshot i Sverige. Ett nationellt säkerhetsråd bör ha den samlande funktionen och möjligheten.

Särskilt uppdrag att motverka valpåverkan

Fientligt sinnade staters försök att påverka utgången av demokratiska val är en problematik som vi sett allt mer av. Det finns uppgifter om att det har skett påverkansförsök

vid i princip alla val i större demokratier de senaste åren. Digitaliseringen har ökat sårbarheten och det finns ett antal olika sätt att påverka valprocessen. Det kan till exempel handla om att sprida felaktig information, desinformation, eller att sprida känslig information som tillskansats genom dataintrång – allt i syfte att diskreditera en viss aktör och ytterst skada förtroendet för den demokratiska processen.

Åtgärder för att möta valpåverkan är en prioriterad uppgift där flera aktörer har en viktig roll att spela. De aktörer som har ansvar för cybersäkerheten som till exempel FRA, MSB och det nya cybersäkerhetscentrumet ska garantera att de digitala system som används är säkra och att det går att identifiera attacker mot dessa.

Den nya myndigheten för psykologiskt försvar har en viktig uppgift i att identifiera desinformation och påverkanskampanjer som hotar den svenska demokratiska processen och ha förmågan att enskilt och tillsammans med andra myndigheter, media och andra aktörer kunna bemöta detta.

Moderaterna var det parti som först lyfte förslaget att inrätta myndigheten för psykologiskt försvar. Det är bra att myndigheten nu är på väg att bli verklighet. Den kommer rätt använd att bli en central spelare för Sveriges förmåga att hantera desinformation generellt och valpåverkan i synnerhet.

Nu behövs det konkreta åtgärder för att stärka förmågan att identifiera påverkanskampanjer, genomföra större informationskampanjer till allmänheten samt utveckla samverkan och öva tillsammans med viktigare aktörer inom media. Det senare gäller inte minst de aktörer som är ansvariga för de större sociala medier-plattformarna. Vi ser även att det nationella säkerhetsråd som Moderaterna föreslår kommer att ha en viktig koordinerande roll i arbetet mot valpåverkan för att ge en tydlig signal från den högsta förvaltningsnivån.

Moderaterna vill att den nya myndigheten för psykologiskt försvar och det nya cybersäkerhetscentrumet får tydliga uppdrag att samverka för att identifiera valpåverkan och i förekommande fall möta densamma.

Verktyg för att möta hybridhoten

Försvarsmakten ska kunna stödja polisen vid extraordinära händelser

Polisiära insatser är det viktigaste verktyget som finns för att i fredstid kunna hantera olika sorters otillbörlig påverkan på det svenska samhället som har ett kriminellt inslag. Det är centralt att alla tillgängliga resurser som skulle stärka polisens verksamhet faktiskt kan användas och att det finns relevant lagstiftning för att upptäcka och stoppa aktiviteter som anses kunna skada Sveriges säkerhet.

Samarbetet mellan polisen och Försvarsmakten behöver stärkas. Rikspolischefen kom i januari 2020 in med en hemställan till regeringen där Polismyndigheten vill kunna ta hjälp av Försvarsmakten vid extraordinära händelser. Tidigare har polisen bara kunnat begära hjälp av Försvarsmakten vid terrorattentat. Tanken är att Försvarsmakten vid extraordinära händelser ska kunna assistera med resurser och verktyg som bevakning för att kunna avlasta polisen och göra det möjligt för polisen att fokusera på sin kärnverksamhet. Regeringen har hittills inte vidtagit några åtgärder för att tillgodose Rikspolischefens hemställan.

Moderaterna ser behovet av att kunna använda alla samhällets tillgängliga resurser för att kunna hantera extraordinära kriser. Vi kan inte låta gamla lösningar hindra oss från att på ett optimalt sätt hantera ett försämrat säkerhetsläge.

Moderaterna vill ändra lagstiftningen så att Försvarsmakten ges möjlighet att stödja polisen vid extraordinära händelser och tillse att Försvarsmakten kompenseras resursmässigt för denna nya uppgift.

Återupprätta den särskilda beredskapspolisen

Under 1990-talet inrättades den särskilda beredskapspolisen för att kunna fylla en lucka i den svenska beredskapen; den skulle ha förmåga att agera mot sabotageförband på svensk mark i ett läge där Sverige ännu inte gått in i höjd beredskap. Den särskilda beredskapspolisen var en spetsigare del av den vanliga civilpliktiga beredskapspolisen. Den särskilda beredskapspolisen bemannades med personer som genomgått en längre och mer kvalificerad militär utbildning.

2012 avskaffades den särskilda beredskapspolisen. Skälen som angavs var en låg säkerhetspolitisk hotbild och att styrkan endast hade använts vid ett fåtal tillfällen. Sedan dess har det säkerhetspolitiska läget i Sveriges närområde försämrats radikalt. En del i det är bland annat ett ökat hot mot vital infrastruktur.

Försvarsberedningen föreslog i sin rapport ”Motståndskraft” från 2017 att det skulle inrättas en förstärkningsresurs till polisen. Beredningen menar att denna resurs bara ska användas vid höjd beredskap. Moderaterna anser dock att det även i fredstid finns behov av att stärka förmågan att möta det allt sämre säkerhetsläget och de hybridhot som det innebär.

Moderaterna föreslår att den särskilda beredskapspolisen ska återupprättas för att stärka Sveriges möjligheter att möta hybridhot även i fredstid.

Ett cybersäkerhetscentrum med en egen budget och ett starkt mandat

Ett viktigt steg för att stärka den svenska cybersäkerheten är inrättandet av det nya svenska cybersäkerhetscentrumet. Det är ett samarbete mellan de fyra myndigheterna Försvarets radioanstalt (FRA), Försvarsmakten, Säkerhetspolisen (Säpo) och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB).

Cybersäkerhetscentrumet ska arbeta brett med både offentliga och privata aktörer för att stärka svensk cybersäkerhet. Moderaterna har varit pådrivande för att få centrumet på plats och vi har särskilt tryckt på behovet av att det bidrar till att stärka cybersäkerheten hos privata aktörer så att Sverige betraktas som en säker marknadsplats där både svenska och utländska företag kan verka.

Huvudmannaskapet för centrumet bör läggas hos FRA som besitter en stor kompetens när det gäller cybersäkerhet. Fram till dess att Moderaternas och Försvarsberedningens förslag om ett totalförsvarsdepartement med ansvar för både militärt och civilt försvar har genomförts bör Justitiedepartementet ges mandat för inriktning av FRA:s verksamhet på cybersäkerhetsområdet med ett särskilt regleringsbrev vid sidan av det generella som Försvarsdepartementet har.

Moderaterna vill ge cybersäkerhetscentrumet en ändamålsenlig budget och ett starkt mandat att samverka med näringslivet och utgöra knutpunkten i det nationella och internationella cybersäkerhetsarbetet.

Skarp övningsverksamhet

Övning ger färdighet. Det är grunden för att aktörer i skarpt läge ska kunna genomföra sina uppgifter på bästa sätt. Ju större, mer komplexa och mer verklighetstroga dessa

övningar är desto bättre. Detta gäller särskilt om flera myndigheter och andra aktörer ska samverka.

Hybridhoten är ett bra exempel på ett område där det finns ett behov av att bygga upp såväl en beredskap hos den egna myndigheten som en förmåga att samverka med andra myndigheter. Den övningsverksamhet som nu har börjat bedrivs på nationell och regional nivå inom ramen för det återtagna totalförsvaret bör kunna tjäna som mall. Det gäller till exempel den planerade Totalförsvärsövning 2020 som syftar till att samöva Försvarsmaktens, andra myndigheters samt företags och organisationers agerande i händelse av höjd beredskap. Internationell samverkan med andra länder i närområdet bör också bedrivs.

Moderaterna vill se fler myndighetsgemensamma övningar som utgår från hybridscenarion med en bredd av möjliga hot för att förbättra beredskapen och samverkan mellan olika svenska myndighetsaktörer.

Internationell samverkan

Det kommer inte att räcka med att vi inom Sverige utvecklar nya förmågor och blir bättre på att samverka mellan olika myndigheter och andra aktörer för att möta hybridhoten. Hybridhoten känner likt den organiserade brottsligheten inga nationsgränser. Ett belysande exempel är Belarus användande av flyktingar som ett sätt att destabilisera grannländer som Polen och Litauen som svar på de sanktioner som EU har riktat mot Belarus. 2015 använde Ryssland samma vapen då de underlättade för flyktingar att korsa gränsen till Norge.

Här är det viktigt att EU kan samverka sinsemellan för att kunna hålla den yttre gränsen. Det är därför bra att till exempel den europeiska gräns- och kustbevakningsbyrån (Frontex) stärks. Den svenska Kustbevakningen kommer i ökad utsträckning att bidra till ett starkare Frontex under de kommande åren och behöver som ett resultat av detta resursförstärkningar för att kunna klara sitt uppdrag. Dessutom krävs en tätare myndighetssamverkan på bredare front inom EU för såväl underrättelseutbyte som konkreta insatser mot hybridhot.

Skydda svenskt näringsliv och forskning

Åtgärder för att skydda näringslivet

Näringslivet utgör motorn i Sveriges ekonomi. Det lägger grunden för välbefinnande och tillväxt. Svenskt näringsliv är idag av hög internationell klass och ligger på många områden i teknologisk framkant. Efter kalla krigets slut och avvecklingen av det civila försvaret har näringslivets betydelse för vår förmåga att kunna klara oss i händelse av kris och krig också blivit allt viktigare.

Moderaterna vill därför vidta åtgärder dels för att tillvarata näringslivets resurser i händelse av kris och krig, dels för att skydda svenskt näringsliv. När det gäller det senare så har hot som cyberspionage och cyberattacker blivit allt större problem. Det behövs en noggrann genomgång av vilka företag som är samhällsviktiga, inte bara i händelse av krig men även i fred, och hur de kan bidra till att upprätthålla samhällsviktiga funktioner även under stora påfrestningar.

En central del i att skydda svenskt näringsliv handlar om att Sverige ska ha en hög cybersäkerhet. Moderaterna vill därför att det nya cybersäkerhetscentrumet, som är

operativt från och med i år, måste få ett tydligt uppdrag att stärka cybersäkerheten i svenskt näringsliv och tilldelas tillräckliga resurser för att lösa den uppgiften.

Sverige saknar idag ett nationellt system för att granska och ytterst stoppa utländska direktinvesteringar som kan hota vår säkerhet. Det är problematiskt och något som måste åtgärdas omgående – detta mot bakgrund av att frågan blivit än mer akut i samband med coronakrisen. I takt med en försämrad ekonomi för många företag och ett ökat behov av kapital riskerar svensk infrastruktur och högteknologi att bli föremål för uppköp och investeringar som i vissa fall skulle kunna hota svenska säkerhetsintressen.

Moderaterna var först med att lyfta och driva på för ett svenskt granskningssystem. Tack vare vårt initiativ har processen för att ta fram lagstiftning som skyddar Sverige mot olämpliga direktinvesteringar snabbats på.

På europeisk nivå har samarbetet för att minska säkerhetshotet från direktinvesteringar påbörjats, men det finns mycket kvar att göra. Dagens samarbete handlar mest om informationsutbyte.

Den nya säkerhetsskyddslagen kan vara ett viktigt verktyg för att skydda information och verksamheter som är av betydelse för Sveriges säkerhet mot spioneri, sabotage, terroristbrott och vissa andra hot. Ett omfattande arbete kommer att krävas för att implementera den nya lagstiftningen och det kommer att vara resurskrävande för Säpo som bär huvudansvar för detta.

Underrättelse- och säkerhetstjänsterna har i dag inget uttalat uppdrag att stödja företag som utsätts för skadliga aktiviteter av fientliga aktörer. Det behövs en översyn av hur samhällsviktiga svenska företag kan få stöd för att upptäcka och motverka spionage och attacker mot sin verksamhet. Staten behöver också ta del av näringslivets erfarenheter och råd i dessa frågor.

Moderaterna vill se en nationell funktion för att kunna granska och ytterst stoppa utländska direktinvesteringar som är olämpliga ur säkerhetssynpunkt.

Moderaterna vill att Sverige ska vara drivande för ett utökat samarbete inom EU för att kunna hantera utländska direktinvesteringar.

Moderaterna vill prioritera arbetet med att införa säkerhetsskyddslagstiftningen – tillse att relevanta myndigheter har tillräckligt med resurser för att skyndsamt höja säkerheten i skyddsvärd verksamhet.

Skydda svenska universitet och högskolor

Det svenska näringslivet och den fria forskningen drabbas idag av spionage och industriella stölder som går att knyta till den kinesiska staten. Dataintrånget ”Cloud Hopper” är det mest kända fallet, men långt ifrån det enda. Det är av stor vikt att Sverige förmår att skydda näringslivet i allmänhet och innovativa teknikföretag i synnerhet. Det hot som svenska försvarsunderrättelsemyndigheter beskriver är mycket oroande – inte minst när svensk teknologisk kompetens kan ha en militär användbarhet.

Lagen om kinesiska medborgares underrättelseplikt liksom ett förhållningssätt med oklara gränser mellan vad som är civilt och militärt leder till utmaningar för svensk forskning. En viktig fråga att bevaka framöver är hur vi hindrar personer med koppling till kinesisk underrättelsetjänst att ges tillträde till känslig forskning. Detta får dock inte leda till ett granskningssystem som regelmässigt stoppar duktiga kinesiska forskare bara på grund av deras härkomst, utan istället behövs ett träffsäkert system som kan identifiera reella säkerhetsrisker.

Moderaterna vill att underrättelsemyndigheterna får ett regeringsuppdrag att utveckla en strategi kring hur svenska universitet och högskolor ska stärka sin säkerhet och kunna arbeta med screening i säkerhetskänslig forskning samt vid behov samarbeta med exempelvis Säpo, Must och FRA.

Pål Jonson (M)

Jan R Andersson (M)

Jörgen Berglund (M)

Alexandra Anstrell (M)

Jessika Roswall (M)